

terapiformerna bidrar Perris till en fruktsam analys av gemensamma terapiprocesser i stället för dispyt om teoretiska skiljaktigheter.

Handfasta råd inför samtal

Utifrån sin omfattande praktiska erfarenhet ger han exempel på hur kognitiv terapi blir något av en forskningsupp- gift som patienten och terapeut- en tillsammans försöker lösa.

Den sokratiske samtalsme- todiken aktiverar patienten till att nå en insikt i svårigheter som från början tedde sig oöverstigliga. Han ger hand- fasta råd om hur frågorna bör formuleras.

Översiktligt om effekterna

Den kognitiva terapins ef- fekter redovisas översiktligt. Bäst dokumenterad är effekten vid depressioner, men goda re- sultat börjar komma även vid paniksyndrom, fobier, person- lighetsstörningar och till och med vid schizofreni. Det kunde verka hopplöst att ifrågasätta en vanföreställning, men erfarenheten visar att det faktiskt går att nyantera föreställning- arna och deras effekter på livs- föringen.

Viktig kunskapskälla för utbildning

Perris utmärkta bok kom- mer även i fortsättningen att vara en viktig kunskapskälla för dem som vill utbilda sig i kognitiv terapi. Mot bakgrund av den aktuella och välmotiv- erade strävan efter en kunskaps- baserad medicin vore det i kommande upplagor önskvärt med en utvidgad framställning av den kognitiva terapins ef- fekter, framför allt i förhållan- de till andra behandlingsalter- nativ, farmakologiska såväl som psykologiska.

Perris framhåller att kogni- tiv terapi inte lämpar sig vid psykotiska depressioner och vid depressioner ingående i bi- polära förlopp. Detta är väl be- lagt, men en stor studie från National Institutes of Mental Health visar också att djupare depressioner i första hand är kandidater för antidepressiva farmaka. Däremot hävdas det att kognitiv terapi kan bidra till att hindra återfall. Det vore av stort teoretiskt och praktiskt in- tresse om den samlade doku- mentationen skulle visa att en behandling som siktar till att identifiera och bearbeta dys- funktionella kognitiva struktu- rer hade en lika god stabilise- rande effekt som farmaka. •

NYA BÖCKER

Att vaccinera mot malaria är svårt men möjligt

Stephen L. Hoffman, ed.
Malaria vaccine develop- ment. A multi-immune re- sponse approach. 310 sidor. Washington: ASM Press, 1996. Pris £ 57.50. ISBN 1-55581-111-6.

Recensent: professor Mats Wahlgren, parasitologiska en- heten, Smittskyddsinstitutet och Karolinska Institutet, Stockholm.

Hur skall vi kunna förhind- ra att ett barn dör av malaria var 15:e sekund? Det självklara svaret är att vi bör framställa ett effektivt vaccin. Även om myggnät kan förhindra sprid- ningen vore ett vaccin det vik- tigaste vapnet mot sjukdomen. Men vi saknar ett sådant, och därför fortsätter malarian att skörda 2–3 miljoner människo- liv varje år.

Forskningsfrontens läge

I den utomordentligt fina boken »Malaria vaccine de- velopment» diskuteras forsk- ningsfrontens läge i elva ka- pitel av sammanlagt 20 för- fattare från hela världen. Det är de allra främsta experterna inom varje område som har anlitats, och boken har blivit lysande.

I introduktionen tecknar re- daktören Stephen Hoffman och hans amerikanske kollega Louis Miller en bild av den komplexa situationen; dyra lä- kemedel och läkemedelsresi- stens, myggans och parasitens livscykel, som leder till att ma- lariaparasiten har skördat och skördar fler dödsfall än HIV eller tuberkelbacillen.

I de sex följande kapitlen kompletteras introduktionen av en dissektion av parasiten, dess stadier och antigener som används eller skulle kunna an- vändas som vacciner. Två svenskar, Klaus Berzins och Peter Perlmann, pionjärer inom den biomedicinska mala- riaforskningen, beskriver anti- gen på ytan och i membranet på den infekterade röda blodkrop- pen. Pf 155/RESA, som upp- täcktes av Perlmann i början av 1980-talet, är ett av dessa anti-

gen som fortfarande också är en vaccinkandidat. I ytterligare tre kapitel behandlas sporozoit- antigener, merozoit antigener och antigener på den infektera- de levercellen.

Två kapitel berör vacciner som skulle kunna förhindra uppkomsten av svår malaria; bindning av den infekterade rö- da blodkroppen till endotelcel- ler och till röda blodkroppar (rosetting) samt utflödet av proinflammatoriska cytokiner som TNF α . Skulle det vara möjligt att vaccinera med de adhesiva liganderna eller de toxiner som ger upphov till cy- tokinsekretion och därmed undvika de svåra komplikatio- nerna vid malaria? Eftersom malariaparasiten överförs med myggor, fertiliseringen sker i myggans tarm, har malariavac- cinforskningen också fokuse- rats på att förhindra parasitens utveckling i myggan. I ett av kapitlen beskrivs sådana vac- cin som alltså skulle kunna för- hindra spridningen av sjukdo- men till andra men inte skydda den vaccinerade. Ett fascine- rande koncept som antagligen skulle vara svårt att få accepte- rat i verkliga livet av den en- skilde individen (om man inte ger den vaccinerade något »po- sitivt»).

Vaccin med partiellt skydd

Speciellt vill jag rekom- mendera kapitlen av Gupta och Anderson »Predicting effects of malaria vaccines» och Greenwood »What can be ex- pected from Malaria vacci- nes?» Dessa innefattar den praktiska och den teoretiska epidemiologens syn på hur vacciner skulle kunna påverka immunitetsutvecklingen, para- sitfenotypen och dödstalen ef- ter en introduktion av vacciner. Det kan komma att visa sig omöjligt att utrota malarian. Kommer då ett vaccin som ger ett partiellt skydd mot sjukdo- men, som tillåter att immuniteten förstärks av naturliga inter- kurrenta infektioner, att vara ett bättre vaccin än det som ger ett absolut skydd och där indi- viden förlorar all immunitet utom den vaccinspecifika? Vi vet att cerebral malaria är van- lig i områden med låg trans- mission medan man är skyddad mot denna form av malaria i högendemiska zoner. Skulle vaccininducerad immunitet kunna komma att leda till färre

men svårare, cerebrala infek- tioner?

Värd en plats i referensbokhyllan

Det här är en bok för den mikrobiologiskt intresserade medicinen, forskaren och studenten; en alldeles utmärkt bok som är värd en plats i bok- hyllan med referenslitteratur – även om området ständigt är under utveckling och boken därmed kommer att åldras snabbt. Exempelvis beskrevs nyligen i New England Journal of Medicine ett vaccin baserat på ett sporozoitprotein (CSP) som skyddar mer än 80 procent av de vaccinerade; men endast i kombination med ett speciellt adjuvans [Stout et al, N Engl J Med 1977; 336: 86-91]. Att vaccinera mot malaria är alltså svårt men möjligt! •

Läkartidningen väljer böcker och recenserar

Läkartidningens bokre- daktion får då och då in re- censioner som kommit till genom att författare eller utgivande förlag, särskilt läkemedelsföretag, vidta- lat en läkare att anmäla bo- ken. Sådana recensioner tackar redaktionen nej till. Bokredaktionen väljer ut de böcker som skall anmä- las och vidtalar skribenter.

Vi välkomnar tips om nya utländska böcker som är av stort värde för Läkartid- ningens läsekrets – men tag kontakt med bokre- daktionen innan du skriver någon anmälan spontant! Risker för dubbelarbete är stor.

Med hänsyn till det be- gränsade utrymme som finns för bokanmälningar recenserar Läkartidning- en normalt inte skrifter som har anknytning till marknadsföring av före- tag eller produkter. Om sådant material ger anled- ning till välgrundad kritik kan den framföras i tid- ningens debattspalter.